

U C H W A Ł A
SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 8 lipca 2010 r.

**w sprawie wniesienia do Sejmu projektu ustawy o zmianie ustawy o świadczeniu
pieniężnym przysługującym osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz
osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik
Radzieckich oraz niektórych innych ustaw**

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Senat wnosi do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy o zmianie ustawy o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich oraz niektórych innych ustaw.

Jednocześnie upoważnia senatora Stanisława Gogacza do reprezentowania Senatu w pracach nad projektem.

MARSZAŁEK SENATU

Bogdan BORUSEWICZ

USTAWA

z dnia

o zmianie ustawy o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich oraz niektórych innych ustaw¹⁾

Art. 1.

W ustawie z dnia 31 maja 1996 r. o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich (Dz. U. Nr 87, poz. 395, z późn. zm.²⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) tytuł ustawy otrzymuje brzmienie:

"o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom wywiezionym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich";

2) w art. 2 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

"2) świadczenie pracy przymusowej na rzecz III Rzeszy i Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich w warunkach wywiezienia poza dotychczasowe miejsce zamieszkania przez okres co najmniej 6 miesięcy:

a) z terytorium państwa polskiego, w jego granicach sprzed dnia 1 września 1939 r., na terytorium:

- III Rzeszy i terenów przez nią okupowanych w okresie wojny w latach 1939 – 1945,

¹⁾ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawę z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych oraz ustawę z dnia 16 listopada 2006 r. o świadczeniu pieniężnym i uprawnieniach przysługujących cywilnym niewidomym ofiarom działań wojennych.

²⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1998 r. Nr 162, poz. 1118, z 1999 r. Nr 28, poz. 257, z 2001 r. Nr 154, poz. 1788, z 2003 r. Nr 110, poz. 1060, z 2005 r. Nr 85, poz. 725 oraz z 2009 r. Nr 219, poz. 1709 i Nr 220 poz. 1734.

- Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich i terenów przez niego okupowanych w okresie od dnia 17 września 1939 r. do dnia 5 lutego 1946 r. oraz po tym okresie do końca 1948 r. z terytorium państwa polskiego w jego obecnych granicach,
- b) w latach 1939 – 1945 w granicach przedwojennego państwa polskiego, któremu towarzyszyła rozłąka z osobami bliskimi."

Art. 2.

W ustawie z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2010 r. Nr 51, poz. 307, Nr 57, poz. 352, Nr 75, poz. 473 i Nr 105, poz. 655) w art. 21 w ust. 1 pkt 45 otrzymuje brzmienie:

"45) świadczenie pieniężne przyznane na podstawie ustawy z dnia 31 maja 1996 r. o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom wywiezionym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich (Dz. U. Nr 87, poz. 395, z późn. zm.³⁾);".

Art. 3.

W ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2006 r. Nr 139, poz. 992, z późn. zm.⁴⁾) w art. 3 w pkt 1 w lit. c tiret piąte otrzymuje brzmienie:

"- świadczenie pieniężne określone w ustawie z dnia 31 maja 1996 r. o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom wywiezionym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę Niemiecką lub Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich (Dz. U. Nr 87, poz. 395, z późn. zm.⁵⁾);".

³⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1998 r. Nr 162, poz. 1118, z 1999 r. Nr 28, poz. 257, z 2001 r. Nr 154, poz. 1788, z 2003 r. Nr 110, poz. 1060, z 2005 r. Nr 85, poz. 725 oraz z 2009 r. Nr 219, poz. 1709 i Nr 220 poz. 1734.

⁴⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2006 r. Nr 222, poz. 1630, z 2007 r. Nr 64, poz. 427, Nr 105, poz. 720, Nr 109, poz. 747, Nr 192, poz. 1378 i Nr 200, poz. 1446, z 2008 r. Nr 70, poz. 416, Nr 138, poz. 872 i 875, Nr 223, poz. 1456 i Nr 237, poz. 1654, z 2009 r. Nr 97, poz. 800 i Nr 219, poz. 1706 oraz z 2010 r. Nr 50, poz. 301.

⁵⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1998 r. Nr 162, poz. 1118, z 1999 r. Nr 28, poz. 257, z 2001 r. Nr 154, poz. 1788, z 2003 r. Nr 110, poz. 1060, z 2005 r. Nr 85, poz. 725 oraz z 2009 r. Nr 219, poz. 1709 i Nr 220 poz. 1734.

Art. 4.

W ustawie z dnia 16 listopada 2006 r. o świadczeniu pieniężnym i uprawnieniach przysługujących cywilnym niewidomym ofiarom działań wojennych (Dz. U. Nr 249, poz. 1824) w art. 8 pkt 5 otrzymuje brzmienie:

"5) świadczenia pieniężnego określonego w ustawie z dnia 31 maja 1996 r. o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom wywiezionym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich (Dz. U. Nr 87, poz. 395, z późn. zm.⁶⁾)".

Art. 5.

Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

⁶⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1998 r. Nr 162, poz. 1118, z 1999 r. Nr 28, poz. 257, z 2001 r. Nr 154, poz. 1788, z 2003 r. Nr 110, poz. 1060, z 2005 r. Nr 85, poz. 725 oraz z 2009 r. Nr 219, poz. 1709 i Nr 220 poz. 1734.

UZASADNIENIE

1. Ustawa wykonująca wyrok Trybunału Konstytucyjnego

Projektowana ustawa stanowi wykonanie obowiązku dostosowania systemu prawa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 grudnia 2009 r. (sygn. akt K 49/07), stwierdzającego niezgodność przepisu art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 31 maja 1996 r. o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich (Dz. U. Nr 87, poz. 395, dalej cytowana także, jako – ustawa) z art. 32 ust. 1 Konstytucji.

Zgodnie z art. 190 ust. 1 Konstytucji, orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne.

Sentencja orzeczenia została opublikowana w Dz. U. z 2009 r., Nr 220, poz. 1734 (dzień publikacji wyroku – 23 grudnia 2009 r.). Pełny tekst orzeczenia, wraz z uzasadnieniem, zamieszczony został w OTK Z. U. z 2009 r., Nr 11A, poz. 169.

2. Przedmiot i istota rozstrzygnięcia Trybunału Konstytucyjnego

2.1. Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 2 pkt 2 ustawy w zakresie, w jakim pomija przesłankę deportacji (wywiezienia) do pracy przymusowej w granicach przedwojennego państwa polskiego, jest niezgodny z art. 32 ust. 1 Konstytucji.

Poddany kontroli TK przepis wskazuje, że represją w rozumieniu ustawy jest deportacja (wywiezienie) do pracy przymusowej na okres co najmniej 6 miesięcy z terytorium państwa polskiego, w jego granicach sprzed dnia 1 września 1939 r., na terytorium:

- a) III Rzeszy i terenów przez nią okupowanych w okresie wojny w latach 1939-1945,
- b) Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich (dalej: ZSRR) i terenów przez niego okupowanych w okresie od dnia 17 września 1939 r. do dnia 5 lutego 1946 r. oraz po tym okresie do końca 1948 r. z terytorium państwa polskiego w jego obecnych granicach.

Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego regulacja ta jest niezgodna z konstytucyjną zasadą równości przez to, że uzależnia prawo do świadczenia deportacyjnego od miejsca zamieszkania przed deportacją (wywiezieniem) oraz miejsca deportacji (wywiezienia) i

wykonywania pracy przymusowej, a pomija przesłankę deportacji (wywiezienia) do pracy przymusowej w granicach przedwojennego państwa polskiego.

W opinii Trybunału, tak sformułowane, bardzo rygorystyczne przesłanki dostępu do świadczeń deportacyjnych w istotny sposób naruszają zasadę równości. Kryterium przekroczenia granic państwowych nie jest adekwatne do celu ustawy, którym było symboliczne zadośćuczynienie za pracę przymusową świadczoną na rzecz okupantów w szczególnie trudnych warunkach, spowodowanych oderwaniem od dotychczasowego otoczenia. Powoduje ono arbitralne zróżnicowanie prawa do świadczenia deportacyjnego. Osoby wywiezione do pracy przymusowej są bowiem dzielone na dalsze dwie kategorie, w zależności od tego, czy miejsce ich zamieszkania i miejsce wywiezienia dzieliła granica państwa polskiego, czy też nie. Tym samym cechą relewantną osób uprawnionych do świadczenia deportacyjnego jest nie tylko szczególna dolegliwość represji (wywiezienia do pracy przymusowej), lecz także sztuczne w istocie kryterium „geograficzne”.

2.2. Wyrok wywołuje skutki prawne z dniem publikacji. Trybunał nie zdecydował się na odsunięcie w czasie terminu utraty mocy obowiązującej przepisu. Jednocześnie Trybunał wskazał, iż interwencja ustawodawcza powinna zostać podjęta w możliwie najkrótszym terminie z uwagi na wiek i sytuację osobistą ofiar represji, zwłaszcza że świadczenie deportacyjne jest świadczeniem osobistym i nie podlega dziedziczeniu.

3. Cele i zakres projektowanej ustawy

Mając na uwadze konieczność wykonania orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, proponuje się, aby zmiana przepisów ustawy polegała na rozszerzeniu zakresu podmiotowego osób uprawnionych do otrzymywania świadczenia pieniężnego przysługującego osobom deportowanym do pracy przymusowej, o krąg osób wywiezionych do pracy przymusowej w ramach terytorium państwa polskiego poza dotychczasowe miejsce zamieszkania na okres co najmniej 6 miesięcy, gdy towarzyszyła temu rozłąka z rodziną. Jednocześnie, zgodnie ze wskazówkami Trybunału, proponuje się zmiany w zakresie wykluczenia wątpliwości związanych z niekonsekwentnym używaniem przez ustawodawcę określenia deportacja.

4. Konsultacje

Projekt ustawy skonsultowano z Urzędem do spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej, Krajową Radą Radców Prawnych, Instytutem Pamięci Narodowej, Ministerstwem Spraw Zagranicznych oraz Związkiem Kombatantów Rzeczypospolitej Polskiej i Byłych Więźniów Politycznych.

Uwagi zgłoszone do projektu dotyczyły konieczności zmiany nazwy ustawy w następstwie rezygnacji z używania określenia „deportacja” w treści ustawy, a także konieczności odpowiedniej zmiany brzmienia odesłań w innych aktach prawnych. Zaproponowano również, aby nie używać zamiennie pojęć przesiedlenie i wywiezienie. Jednocześnie wskazano na konieczność zamieszczenia w tekście ustawy przepisów przejściowych.

5. Skutki finansowe wykonania projektowanej ustawy

Ustawa powoduje skutki finansowe dla budżetu państwa w zakresie zwiększenia wydatków na wypłatę świadczeń pieniężnych przysługujących osobom, które do tej pory pozostawały poza zasięgiem podmiotowym ustawy.

6. Oświadczenie o zgodności z prawem Unii Europejskiej

Projektowana ustawa nie jest objęta prawem Unii Europejskiej.

Minister Spraw Zagranicznych

Warszawa, 31 maja 2010 r.

DPUE - 920 - 480 10/as/2

dot.: BPS/KU-034/307-Z/836/2010 z 27.05.2010 r.

**Pan
Piotr Zientarski
Przewodniczący
Komisji Ustawodawczej
Senat RP**

Szanowny Panie Przewodniczący,

Uprzejmie informuję, że nie zgłaszam uwag dotyczących zgodności z prawem Unii Europejskiej w zakresie projektu ustawy o zmianie ustawy o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonych w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich.

Z poważaniem
z up. Ministra Spraw Zagranicznych
SEKRETARZ STANU
Mikołaj Dowgielewicz

Do wiadomości:
Pani Jolanta Fedak
Minister Pracy i Polityki Społecznej